

ЗОВНІШНЯ ФОРМА І ВНУТРІШНІЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

ХРОПОТ С.Г.

Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса, Україна

Навчальний процес передбачає, протягом нормативно встановлених строків, набуття здобувачем обумовленої суми знань, вмінь і навичок. Ключовим тут є саме набуття, а не передача, оскільки в який спосіб це буде реалізоване є похідним від кількісних і якісних характеристик. Крім того, бажано, щоб набута сума знань, вмінь і навичок була актуалізована за принципом сьогодні на сьогодні, краще сьогодні на завтра, але аж ніяк не на вчора. Враховуючи високу динаміку науково-технічного розвитку, досягнути бажаного доволі важко, проте прагнути до цього необхідно, в тому числі, шляхом постійної видозміни методів і засобів реалізації навчального процесу. Окремі аспекти авторського бачення, в тезисному форматі, наведені нижче.

В останні роки з'явилась мода (ба навіть узаконена вимога) введення до ОП і НП відповідного розділу «за вибором студента», ідея як така добра і навіть корисна, чого не скажеш про способи її реалізації. По-перше, здобувач вступаючи на конкретну ОП обирає не 25%, а всі 100%; по-друге, яка практична користь від нововведення, якщо освітні компоненти за вибором студента не «заточені» на набуття здобувачем фахових компетентностей?

Очевидно, перезрілою є потреба видозміни підходів до підготовки здобувачів: від масової підготовки фахівців, поверхнево обізнаних з основами широкого спектру галузевих знань, до «поштучної» (за потребами реального виробництва) підготовки вузькопрофільних фахівців з поглибленими компетентностями. На сьогодні темпи видозміни як теоретичних постулатів, так і підходів до їх практичної реалізації нерідко випереджують період навчання, отже здобувач оволодіває вчорашніми знаннями, натомість сьогоднішні не отримує, оскільки вони не закладені до навчального плану (нормативного документа). Власне на виправлення зазначеного і мають використовуватися освітні компоненти за вибором студента: для бакалаврського рівня – 3-й, 4-й роки навчання; магістри – з першого, а особливо другий семестри.

Суть пропозиції полягає в тому, що цілісна на початковому етапі ОП в подальшому «розщеплюється» на декілька теоретичних чи практичних відгалужень (щось на зразок спеціалізації в недалекому минулому, проте, якщо спеціалізації були відносно стабільними, то зазначені відгалуження не можна наперед навіть передбачити, вони мають формуватися на базі поточних

досягнень науки і техніки в конкретних часових рамках). І саме тут необхідно реалізувати право здобувача обирати, формуючи свою індивідуальну освітню траєкторію, на реалізацію якої мають бути залучені всі сьогоdnішні та придумані в майбутньому способи пізнання (індивідуальний вибір освітніх компонент, неформальна освіта, дуальна форма освіти тощо). З однієї сторони, це не порушує встановлених традиційних підходів до організації навчального процесу (хоч, на думку автора, їх необхідно змінювати радикально, але всьому свій час), з іншої – дозволить підготувати саме такого фахівця, якого потребує сучасне виробництво.

Про методи реалізації освітнього процесу. Неодноразово доводилося бути свідком дискусії на предмет, що більше важливе: лекція чи лабораторні (практичні) заняття. Як на мене, дискусія безперспективна (не ми його придумали...), ЗВО готує не ремісників, а творчих особистостей. Отже, призначення лекційного заняття є доведення принципів, на основі яких формується і тримається конкретне знання, причому не лише на теперішній час, але і з перспективою на майбутнє (теза про те, що спочатку має бути лекція, а вже потім лабораторне заняття, морально застаріла, оскільки лекція не є інструкцією до виконання конкретної лабораторної роботи). Натомість лабораторна робота – це лише один із (дуже багатьох) варіантів (про їх число ми не маємо достеменної інформації навіть на сьогодні, про майбутнє годі і говорити) застосування отриманих знань на практиці.

Про методичне забезпечення. На моє переконання, ЗВО зобов'язаний навчити особу з вищою освітою користуватися першоджерелами. Саме тому, методичні вказівки обсягом декілька десятків сторінок (читай – компіляція), це – архаїзм. Методичні вказівки – це короткий виклад основних принципів і методів наукового пізнання з посиланням на першоджерела, постановкою завдань на їх аналіз та пошук варіантів для інновацій.

Про контроль знань. Тест, чи традиційна письмово-усна відповідь? Як на мене, тест – форма контролю для лінивих, чи означає це, що його не можна взагалі використовувати, мабуть – ні. Але, тест – це тригер, котрий має лише два значення: 0 і 1, шлях до роботизації інтелектуальної складової (навіть не торкаючись питання, що між мегарівнями 0 і 1 в природі існує безліч підрівнів, котрих тест ні за яких обставин не зможе виявити, до того ж, сьогоdnішні 0 чи 1 сформовані на засадах сучасних знань (чи незнань?), отже теперішній 0 з часом може перейти в 1, чи навпаки). Незнання (невірне трактування) здобувачем окремих наукових положень – не є виключним проявом його лінощів, інтегруючи відповіді на іспиті, викладач бачить прогалини своєї роботи і вносить відповідні зміни до змісту форм і методів навчального процесу.